
УДК 811.161.2'374 УДК 81'373.421

Ярміла Кредатусова

Пряшівський університет, м. Пряшів, Словаччина

МОВНІ ІННОВАЦІЇ – АБРЕВІАТЕМИ В СУЧАСНІЙ СЛОВАЦЬКІЙ МОВІ (У ПОРІВНЯННІ З УКРАЇНСЬКОЮ)

У статті розглянуто нові абрєвіатури (абрєвіатєми) в сучасній словацькій мові у порівнянні з українською мовою, проаналізовано відношення, в які вони вступають з іншими мовними одиницями на фонемному, морфологічному, лексичному, словотвірному, синтаксичному й стилістичному рівнях системи мови. Особливу увагу звернено на способи творення абрєвіатур та їхню відповідність чинним словотвірним нормам (дериваційним правилам) словацької мови, умови їхньої лексикалізації та спектр функціонування.

Ключові слова: словацька мова, інновація, абрєвіація, абрєвіатєма, абрєвіатура, абрєвіатємна мотивація.

Абрєвіатурам, або словам, утвореним абрєвіацією, у словацькій мові донедавна не приділяли великої уваги. Було опубліковано декілька наукових статей з цього питання, але монографічна праця зі словацької абрєвіації досі відсутня. У Чехії опис скорочень (абрєвіатур) зробив 1979 р. Йозеф Грбачек [9]. У кінці 2013 р. в Пряшеві (Словаччина) вийшла монографія М. Гавурової [8]. Авторка цієї праці абрєвіатуру (слов. *abreviatéma*, а також *skratka*, далі в тексті послугуємося терміном *абрєвіатєма*, усталеним у словацькій дериватологічній традиції) описує на тлі концепції лексичної мотивації, яку розпрацював Й. Фурдик 2008 р. і пізніше доповнив М. Олоштяк [14]. У концепції цих учених ідеться про один з видів мотивації, а саме: про абрєвіаційну (абрєвіативну) мотивацію, що, як стверджує М. Олоштяк, діє разом із мотиваціями фонічною, семантичною, морфологічною, словотвірною, синтаксичною, фразеологічною, онімічною, експресивною, реєстровою (сти-

© Я. КРЕДАТУСОВА, 2017

лістичною, термін Д. Сланчової — [15]), темпоральною (часовою) та ін-терлінгвальною.

Термінологічний апарат дослідження аббревіації у словацькій та українській мовах неоднаковий. Немає праць, які б розглядали та пояснювали розбіжності в описі цього процесу, наявні в слов'янській лінгвістичній термінології. Можливо, з цих причин спеціальну працю розбіжностям у термінології досліджень з аббревіації російської та словацької мов присвятив М. Хованець [6]. Докладніше розглядати це питання — не наша мета, тому лише коротко пояснимо, як поняття *аббревіаема* трактують у сучасному словацькому мовознавстві. Термін *аббревіаема* в словацькій лінгвістиці у вищезгаданій праці розглядає М. Олоштяк [14], причому, це поняття він пояснює дуже докладно в рамках концепції лексичної мотивації. «*Аббревіаема*, — зазначає він, — це основна одиниця аббревіаційної системи, що виникає як результат процесу аббревіації, тобто скорочування» (в оригіналі: «*Abreviatéma* je základná jednotka abreviačného systému, ktorá vzniká ako výsledok procesu abreviácie, teda skracovania») [Там само: 244]. У трактуванні М. Гавурової *аббревіація* — це фрагментування повної назви, найменування. Аббревіаційний фрагмент — це така частина мотиванту, що залишається у мотиваті. Аббревіація, як вважає дослідниця, — спосіб словотворення, що застосовується тільки в лексичній системі і без розрізнення лексичної та графічної аббревіації. І скорочені слова (як результат лексичної мотивації), і скорочення як результат графічної мотивації у словацькій мовознавчій традиції вважають аббревіаемами) [8: 14–20]. В аббревіаційному процесі взаємодіють дві одиниці — аббревіаційний мотивант та аббревіаційний мотиват. Аббревіаційним мотивантом може бути однослівна лексема, багатослівне словосполучення, синтагма, несинтагматичні лексичні словосполучення [Там само: 15–17]. Аббревіаційний мотиват — це *скорочене слово* або *скорочення*, які можна назвати одним терміном *аббревіаема*. Отже, аббревіаема — це самостійна повноцінна лексема. Вона не перебуває в центрі словникового складу мови, але її вживання в мові зростає, тому ця одиниця і стала предметом нашого дослідження.

Українські мовознавці послуговуються поняттям *аббревіатура*, або *складноскорочене слово*, яке трактують як «похідне слово, що виникає внаслідок аббревіації», «утворюється складанням скорочених основ і буває здебільшого еквівалентним словосполученню, яке його мотивує» [1]. Н.Ф. Клименко відзначає, що українські аббревіатури бувають подільними і неподільними. «У перших чітко виділяють усі частини, які можуть сполучатися з іншими словами чи аброморфемами <...> До морфемно неподільних належать буквені та звукові аббревіатури» [Там само]. Їх ще називають акронімами. Акронім — це «аббревіатура, що складається з початкових літер або звуків слів твірного словосполучення» [3]. Аброморфему українські мовознавці визначають як «специфічний складник морфемно членованих аббревіатур, що спочатку міг мати або й не мати структурно-семантичний зв'язок з одним із компонентів вихідного

словосполучення, але надалі став приєднуватися до інших аброморфем, і до нових слів за готовим зразком-моделлю безвідносно до можливого вихідного словосполучення» [5: 14].

Крім того, в українському мовознавстві за типом їхніх складників виділяють різновиди абрєвіатур: *літерні (ініціальні)* (складаються з початкових літер слів), *звукові* (містять початкові звуки слів), *складові* (складаються з початкових складів слів). Існують і *мішані* абрєвіатури, в яких поєднані початкова частина першого слова і ціле друге слово або початок першого слова та кінець останнього [1]. Під *абрєвіацією* в українському мовознавстві розуміють «об'єднання скорочених основ, скорочених і повних основ, а також творення простого похідного слова шляхом довільного скорочення твірної одиниці» [2]. Існує ще й в українській дериватології поняття *абрєвіатурне (неморфемне) усічення*. Воно довільне і не залежить від морфемного членування основи. Від слова залишається його афіксальна частина, або частина кореневого морфа [4].

Сучасні словацькі дослідники запровадили поняття *абрєвіаційна мотивованість (похідність)*, з яким українське мовознавство не працює. Воно, на нашу думку, уможливує для ширшого кола читачів простіше й наочніше пояснення процесів творення нових скорочених слів у сучасній мові.

Ми ставили собі за мету на підставі сучасних знань про абрєвіацію, які накопичило словацьке мовознавство, проаналізувати нові абрєвіатеми в системі сучасної словацької мови, розглянути, у які відношення вони вступають з іншими одиницями на фонемному, морфологічному, лексичному, словотвірному, синтаксичному й стилістичному рівнях системи мови, зіставити їх з аналогічними явищами в сучасній українській мові. Як засвідчує мовна практика, нові абрєвіатеми утворюються і функціонують за чинними словотвірними нормами (дериваційними правилами) словацької мови. Завдяки цьому система мови досить легко їх засвоює як повноцінні лексичні одиниці.

Абрєвіатема на фонемному рівні виявляє себе способом, яким її вимовляють. Вона є одиницею, що реалізується більше в письмовій формі, але існує і в усній формі. В усній формі абрєвіатема виступає передусім у ролі абрєвіаційного мотиванта. Далі розглянемо, чи нові абрєвіатеми відрізняються своєю вимовою від старих, уже наявних у мові.

Вимова нових графічних та графічно-фонетичних абрєвіатем у словацькій мові може бути *складовою* (вимовляються поодинокі графеми за словацькою азбукою вже давно прийнятим та унормованим способом). Напр., *SBS* [es-bé-es] — Slovenská bezpečnostná služba (Служба безпеки Словаччини), *DPH* [dé-pé-há] — daň z pridanej hodnoty (податок на додану вартість, ПДВ), *MMF* [em-em-ef] — Medzinárodný menový fond (Міжнародний валютний фонд), *MK SR* [em-ká-es-er] — Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (Міністерство культури Словацької Республіки), *SMS* [es-em-es] — SMS, esemeska (SMS/СМС/есемес, есемеска); *звуковою (літерною)*, напр. в абрєвіатах *SNR* [s-n-r] — Slovenská národná rada (Сло-

вацька Народна Рада — парламент Словацької Республіки), *SMS* [s-m-s], але наявна й їхня складова вимова [es-em-es], *MVDr* [m-v-dr] — doktor veterinárnej medicíny (доктор ветеринарної медицини) на відміну від *JUDr* — doktor práv (доктор права, юридичних наук), *MUDr* — doktor medicíny (доктор медицини), де вимова **суцільна**, тобто аббревіатами вимовляються цілісно як одне слово, напр., *SaS* [sas] — Sloboda a solidarita (Свобода і солідарність), *NOVA* [nova] — Nová väčšina (Нова більшість), а також **комбінованою (складово-суцільною)**, коли частина слова вимовляється як склад, а друга — як одне слово: *CD ROM* [cé-dé-rom], *MS DOS* [em-es-dos], *Mgr. Art.* [em-gé-er-art]. У словацькій мові існує ще один вид вимови аббревіатем — **складово-звукова (літерна)**, але в наших прикладах вона відсутня.

Запозичені аббревіатами вимовляються по складах, напр., аббревіатами *DNA* [dé-en-á], а не [dna] — deoxyribonukleová kyselina (дезоксирибонуклеїнова кислота), *SUV* [es-ú-vé], а не [suv] — Sport(s) Utility Vehicle — automobil pre voľný čas (машина для відпочинку (вільного часу, дозвілля), *USA* [jú-es-ej] на противагу старому [u-es-a], але не [usa], *WI-FI* [vi-fi], але не [vaj-faj]. З'являються і такі аббревіатами, вимова яких варіантна, причому, один вид вимови вже частково пристосований до правил словацької орфоепії (у прикладах далі це другий варіант): *PC* як [rí-sí] і [ré-cé], *CV* як [sí-ví] і [cé-vé], *VIP* як [ví-aj-pí] і [vip], *IT* [aj-tí] і [i-té], *PR* [pí-ár] і [píár]. Суцільна вимова деяких запозичених аббревіатем уможлиблює їхню лексикалізацію та словотворення на їхньому ґрунті: *pécečko/písičko*, *cévečko/sívičko*, *ítečko/ajtičko* та залучення таких аббревіатем до лексичної системи мови: *PC* — *pécečko/písičko*, *CV* — *cévečko/sívičko*, *IT* — *ítečko/ajtičko*, *CD* — *cédečko*, *ITIC* — *ajtik*, *ISIC* — *ajsik*, *SMS* — *esemeska*, *ZTP* — *zeťepečko/zeťepečka* тощо.

Старі аббревіатами вимовлялися так само, тобто переважно по складах, рідше — по літерах (звуках), також за допомогою суцільної і комбінованої (складово-суцільної) вимови, а інколи й складово-звукової. Вимова в нових аббревіатах принципово не змінилася.

З появою нових аббревіатем пов'язане також застосування деяких орфографічних правил, як, наприклад, використання в їхньому написанні знаків діакритики та пунктуації — крапок, дефісу та скісної риски.

Крапка в старих загальноновживаних аббревіатах писалася після скорочень наукових звань та ступенів *prof.*, *doc.*, *PhDr.*, *DrSc.*, що донині вважають орфографічною нормою і її дотримують у правописі нових аббревіатем, а саме: *Vc.*, *Mgr.*, *Mgr. Art.*, *PhD.*, а також у часто вживаних аббревіатах *a.s.* (akciová spoločnosť — акціонерне товариство, АТ) *s.r.o./s s.r.o.* (spoločnosť s ručením obmedzeným — товариство з обмеженою відповідальністю, ТОВ), *P.O. Vox* (укр. *абонентська поштова скринька* — *а/с*, пор. з рос. *абонентский ящик* — *а/я*).

Дефіс у словацькій мові використовується переважно в ад'єктивних композитах з рівноцінними компонентами, але не в аббревіатах. Таке написання запозичено з іноземних мов і його застосовують у запозичених скорочених словах на зразок *sci-fi* (science fiction — наукова фантас-

тика), *hi-fi* (high fidelity — висока точність передавання або відтворення), *wi-fi*, але і в цих випадках існують варіанти написання. Жирним шрифтом далі позначені такі написання абрєвіатом, що найчастіше трапилися в «Словацькому національному корпусі»: *HI-FI/HiFi/hifi/hi-fi/*, *WI-FI/Wi-Fi/WiFi/wi-fi*. Дефіс пишуть у композитах на зразок *e-mail*, *E-shop*, *hifi-veža* (музичний центр), *bio-potravinu* (біопродукти), воно також слугує для виділення граматичних морфем, що допомагають лексемам увійти до певної граматичної (словозмінної) парадагми, наприклад, для форми родового відмінка абрєвіатом *IČ-a* (у наз. відмінку *IČO* — *identifikačné číslo osoby* (ідентифікаційний номер особи), *BMW-čka* (у наз. відмінку *BMW* — марка машини (БМВ), *DPH-čku/-čka* (у наз. відмінку *DPH* — *daň z pridanej hodnoty* (податок на додану вартість, ПДВ). В українській мові дефіс використовують і для написання таких скорочень, як *гр-н* (громадянин), *гр-ка* (громадянка). Дефіс тут виконує функцію давньої титли. У словацькій мові таких скорочень немає.

Використання в абрєвіатах скісної ризи на позначення кон'юнкції членів базової словосполуки є поширеним явищем в англійській мові, наприклад, *P/L* (profit/ loss) — укр. *прибуток/втрата*, *c/o* (care of) — укр. *дбати про*, *C/O* (cash order) — укр. *касовий ордер* [8: 283]. В українській мові ризи пишуть в абрєвіатурах *к/м* (кінотеатр), *с/г* (сільськогосподарський), *б/в* (будинок відпочинку), *х/ф* (художній фільм) та ін. Словацькій мові такі скорочення не властиві.

Нові абрєвіатеми на морфологічному рівні. Багато абрєвіатом іншомовного походження виступають компонентами нових композитів, або їх прийнято називати префіксоїдами. Вони також виступають словотвірними основами (у чеській лінгвістиці ми натрапили і на термін *радикс*, пор. О. Мартінцова — П. Савіцкий, 1987, с. 130, цит. за — [11: 82]). Наприклад, *info-* — *infolinka*, *infoblok*, *hifi-* — *hifisúprava*, *hifiveža* (музичний центр), *hifinahrávka* (запис у музичному центрі), а також давно відомі й нові: *auto-*, *elektro-*, *foto-*, *stereo-*, *video-*, *bio-*, *porno-*, *euro-* та ін. З'являються також однолітерні компоненти в композитах, як-от: *e-zine*, *e-kniha*, *e-shop*, *e-mail*, *i-banking*.

Нові абрєвіатеми на синтаксичному рівні. Нові абрєвіатеми з'являються в сучасній словацькій мові в кількох синтагмах різної будови. Часто вони виступають препозитивними означеннями, тобто стоять перед означуваним словом в атрибутивних словосполуках: *EKG vyšetrenia* (ЕКГ-діагностика), *CD prehrávač* (CD-програвач), *IT špecialista* (ІТ-спеціаліст), *HD televízor* (HD-телевізор), *obraz v HD kvalite* (зображення у HD-форматі), *info box* (інфобокс, інформаційний ресурс), *GMO/GM potravinu* (ГМО-продукти). Такі абрєвіатеми можуть також виступати в ролі постпозитивних означень, стоячи в словосполученнях після означуваного слова: *fakt NATO* (дані НАТО), *zoznam UNESCO* (список ЮНЕСКО). Вони також можуть бути головним членом речення: *AIDS je autoimúnne ochorenie, ktoré...* (СНІД — це автоімунне захворювання, яке...). Такі абрєвіатеми можуть також входити до складу т. зв. тавтологічних синтагм: *PIN číslo*

(Personal Identification Number), *SMS správa* (Short Message Service), *IKT technológia* (Information and Communication(s) Technology), (прикладі М. Гавурової [8]), *VIP osobnosť* (very important person), *GSM systém* (Global System for Mobile Communications), *MMS správa* (MMS Message Service), *AIDS syndróm* (Acquired immune deficiency Syndrome), *HIV vírus* (Human Immunodeficiency Virus), *DVD disk* (Digital Video Disc) (прикладі П. Кохової — [10: 242-247]).

Значна кількість абрєвіаційних багатослівних назв виконує функцію економії, парадигматичну функцію (завдяки їм утворюються повні парадигми близьких та аналогічних термінів) і термінологічну функцію (вони збагачують термінологічний апарат певного регістру комунікації (стилю) та фаху). Такі приклади досить численні: *VŠ študent* (студент ВНЗ, студент вишу, вишівець), *VŠ internát* (гуртожиток ВНЗ, вишу), *VŠ vzdelanie* (вища освіта, освіта ВНЗ, вишу); *SMS program* (SMS-програма), *SMS roaming* (SMS-роумінг).

В Інституті мовознавства ім. Л. Штура (Jazykovedný ústav Ľ. Štúra) в Братиславі вивчають проблему порядку слів у таких назвах. Наприклад, д-р Сибіла Мисловічова, яка активно досліджує питання культури мови й регулярно виступає в радіопередачі «Словацького Радіо» з мовними порадами, пропонує інверсійний порядок у наведених словосполученнях, бо вважає його типовішим для словацької мови, напр., *telegram SMS*, *centrum SMS*. У повсякденному спілкуванні, тобто в розмовному стилі, нині активно діє нетиповий порядок. «Словацький національний корпус», зокрема, подає: *SMS centrum/SMS Centrum* 93 рази, а *centrum SMS* — 7 разів (відомості взято з праці М. Гавурової [7: 176]).

Цікавим є і той факт, що та сама абрєвіація може бути складовою частиною тавтологічної синтагми (ТС), семітавтологічної синтагми (САС; тобто ту саму абрєвіацію дублює синонімічне до неї слово), багатослівних абрєвіативних назв (БАН) і експлікативних синтагм (ЕС; абрєвіацією в синтагмі доповнює «пояснювальне слово»). Наприклад, абрєвіація *Compact Disk (CD)* (компакт-диск) виступає у таких синтагмах: *CD disk* (ТС)/ укр. *CD-диск*, *CD nosič* (САС)/ укр. *CD-носії*, *CD platňa* (САС)/ укр. *CD-платівка*, *CD formát* (ЕС)/ укр. *CD-формат*, *CD prehrávač* (БАН)/ укр. *CD-програвач*.

Нові абрєвіації на лексичному рівні. Абрєвіації виступають у парадигматичних (синонімічних, паронімічних, омонімічних та антонімічних) відношеннях з іншими лексемами. Вони спроможні також бути мотивантами, приєднуючи словотворчі засоби — дериваційні та граматичні.

Синонімічні відношення реалізуються на хронологічній осі «старе — нове». Уже давно використовувані в словацькій мові іншомовні скорочення *p.n.l.*, *n.l.* можуть замінити питомі слова — синоніми (*pred Kristom* «до Різдва Христового, буквально — до Христа», *po Kristovi* «після Різдва Христового — буквально — після Христа) або, рідше, англійськими запозиченнями — *B.C. (Before Christ)*, *B.C.E. (Before the common era)*. В університетському циклі освіти в Словаччині нині відбувається реформування кафедр, факультетів, інститутів і цей факт віддзеркалюють зміни в про-

фесійній лексиці, серед них нові абрєвіатеми, які називають змінєні академічні структурні одиниці. Зокрема, 50 років проіснувала *кафєдра української мови та літератури (KUJaL)*, що пізніше була перейменована на сьогоднішню *кафєдру україністики (KU)*, *кафєдра англійської мови та літератури (KAJaL)* нині має назву *кафєдра англістики та американістики (КАА)*. Колишньому науковому академічному званню *CSc. (kandidát vied, укр. кандидат наук)* сьогодні відповідає абрєвіатема *PhD. (doktor filozofie, укр. доктор філософії)*, яку за англійським правописом доводиться писати з крапками *Ph.D.* У сфері внутрішніх справ країни стару назву *Verejná bezpečnosť* (укр. поліція) з абрєвіатевою *VB* було замієнено сучасною актуальною формою *PZ (Policajný zbor (Поліція або Поліційні сили))*. Як паронімічні виступають іншомовні назви наукових звань, що присвоюють після здобуття відповідної освіти за кордоном Словаччини: *B.Sc., S.B., Sc.B.* і пор. зі словацькою назвою такого звання *bakalár, Bc.* (укр. бакалавр).

Омонімічні парадигми утворюють і власні назви різних організації, політичних партій, товариств: *SAS¹* (Studia Academica Slovaca — Літня школа словацької мови), *SAS²* (Sloboda a solidarita — Свобода і солідарність), *SAS³* (Slovenská Alzheimerova spoločnosť — Словацьке товариство Альцгеймера), *SAS⁴* (Spolok architektov Slovenska — Спілка архітекторів Словаччини). Такі парадигми можуть доповнювати іншомовні абрєвіатеми: *SAS⁵* (Special Air Service — спеціальна повітряна служба), *SAS⁶* (Statistical analysis system — Система статистичного аналізу); *PR¹* (public relations — зв'язки з громадськістю), *PR²* (podniková rada — рада підприємства), *PR³* (podnikové riaditeľstvo — дирекція підприємства), *PR⁴* (poštové hesomando — рекомендоване поштове відправлення) тощо. Вимова цих омонімів може різнитися. Наприклад, [pí-ár] стосується іншомовної абрєвіатеми, а [pé-er] — словацької.

Часто можна натрапити на омонімію абрєвіатем у межах різних фахових сфер, тому зрозуміти такі абрєвіатеми нескладно, але інколи омонімічні абрєвіатеми з'являються в одному тексті, тоді зрозуміти їх допомагає диференційна графема, напр. *SR* (Slovenská republika — Словацька Республіка), *SRo* (Slovenský rozhlas — Словацьке радіо), *OÚ* (Okresný úrad — районне управління), *ObÚ* (Obvodný úrad, Obecny úrad — дільничне, сільське управління).

Особливу роль відіграє в комунікації навмисна (цілеспрямована) абрєвіаційна омонімія, що є корисним явищем з прагматичних причин. Наприклад, сьогодні абрєвіатема *PNS (Poštová novinová služba — Поштова служба новин)* свідомо дешифрується як *Prvá novinová služba (Перша служба новин)*.

Крім цілеспрямованої омонімії, з'являється в рамках омонімії також омофонія, що виникає внаслідок збігу однакових звуків, які на письмі розрізняються великими та малими літерами (маюскулами і мінускулами). Далі першою в парі подаємо абрєвіатему, другою — загальноживане слово, що у мові вживається як нейтральне: *ŠOK* (Športová osobnosť Košíc — Спортивна особистість м. Кошице) *vz. šok* — укр. шок, *NOS* (Na-

dácia pre otvorenú spoločnosť — Фундація відкритого суспільства) *vz. nos* — укр. *ніс*. Може йтися і про свідоме намагання мовців побудувати аббревіатуру за зразком наявного слова.

У межах аббревіаційної омонімії можна також говорити про гіперогіпонімію. У такому відношенні перебувають, наприклад, назви різних відділів структури університету: *PU — FF PU — IUSŠ PU — KU* (Prešovská univerzita — Filozofická fakulta Prešovskej univerzity — Inštitút ukrajínistiky a stredoeurópskych štúdií — Katedra ukrajínistiky — Пряшівський університет — Філософський факультет Пряшівського університету — Інститут україністики та центральноєвропейських студій — Кафедра україністики), або академічні звання *Mgr. i Mgr. Art.* (магістр і магістр мистецтвознавства).

У мові діє й аббревіаційна аналогія як різновид мовної моделі. За зразком уже наявної моделі, наприклад, *TANAP, PIENAP*, виникають нові моделі — словацькі: *DOPRASTAV* (dopravné stavby — транспортне будівництво), *PRIEMSTAV* (priemyselné stavby — промислове будівництво), а також функціонують їхні запозичені аналоги: *SMS* (Short Message Service), *MMS* (Multimedia Messaging Service), *DMS* (darcovská SMSka — SMS-пожертвування).

Лексико-семантичні групи аббревіатем. Для української мови типовими є аббревіатемами, які наводимо далі. Ідеться про лексико-семантичну групу зі значенням локативності. Це аббревіатемами, утворені не ініціальним способом, а внаслідок універбації багатослівних словосполучень, точніше, уламків базових слів та їхнього злиття в одне слово. Таким способом утворені назви різних просторів, будинків, спеціально обладнаних приміщень, аудиторій тощо. Наприклад: *медпункт* (медичний пункт), *спортзал* (спортивний зал), *ощадкаса* (ощадна каса), *турбаза* (туристична база), *продмаг* (продовольчий магазин). Зауважимо, що в українській мовознавчій традиції їх трактують як мішані або складові аббревіатури [1].

Серед аббревіатем з локативним значенням наявні назви відділів державних управлінь та органів, а також суспільних та громадських об'єднань, організацій: *міськрада* (міська рада), *фінвідділ* (фінансовий відділ), *держустанова* (державна установа). Назви осіб представлені в українській мові назвами-аббревіатурами *сантехнік* (санітарний технік), *спец-агент* (спеціальний агент), *тележурналіст* (телевізійний журналіст), *дипкур'єр* (дипломатичний кур'єр), *торгпред* (торгівельний представник), *спецкор* (спеціальний кореспондент). Активно утворюються й назви виробничих об'єктів: *лісгосп* (лісове господарство), *музвидав* (музичне видавництво), освітніх закладів: *філфак* (філологічний факультет), *юрфак* (юридичний факультет), *фізмат* (фізико-математичний факультет). У словацькій мові такі складові або мішані аббревіатемами не спостерігаємо.

Досить велику групу складають словацькі аббревіатемами-назви державних установ, управлінь, міністерств, організацій, агентств: *MK SR* (Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky — Міністерство культури Словацької Республіки), *NR SR* (Národná rada Slovenskej republiky — Національна Рада Словацької Республіки), *GP SR* (Generálna prokuratúra Slovenskej republi-

ку — Генеральна прокуратура Словацької Республіки), *SIS* (Slovenská informačná služba — Словацька інформаційна служба), *ZMOS* (Združenie miest a obcí Slovenska — Асоціація міст і муніципалітетів Словаччини), *KEGA* (Kultúrna a edukačná grantová agentúra — Агентство з культурних та освітніх грантів) тощо.

Добре представлені й лексико-семантичні групи назв роздрібних мереж, банків, компаній, приватних підприємств: *TESCO/ Tesco* (назва походить від ініціалів імен *T.E. Stockwella*, який постачав фірму чаєм, та з початкових літер прізвища *Jack COhen*), *BILLA/ Billa* (абрєвіатема з німецького словосполучення *Billiger Laden* — дешевий магазин), скорочені назви медичних страхових компаній та медичних установ і закладів: *VŠZP* (Všeobecná zdravotná poisťovňa) — Загальна страхова медична компанія).

Крім власне словацьких абрєвіатем, сучасна словацька мова запозичила іноземні, такі, як *OECD* (з англ. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, слов. *Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj*, укр. *Організація економічного співробітництва та розвитку*), *ELSA* (з англ. *European Law Students Association*, слов. *Európske združenie študentov práva*, укр. *Європейська асоціація студентів-правників*) та ін.

Найчастіше вживаються нові запозичені абрєвіатеми *ABS, AIDS, CD, CD-ROM, CV, DJ, DVD, GMO* (генетично модифікований організм), *IT, MMS, NATO, PC, PR, SMS, TV, UFO* (англ. *Unidentified Flying Object*, укр. *непізнаний літальний об'єкт, НЛО*), *VIP, WWW* (англ. *World Wide Web*, укр. *гіпертекстова інформаційна мережа в Інтернеті; Всесвітнє Павутиння/Всесвітня Павутина, веб-простір*) [10: 246, 247].

Семантика абрєвіатем (мотивація, демотивація, ремотивація). Похідні від нових абрєвіатем виступають з тими ж значеннями, що й їхні твірні одиниці: *s.r.o.* — *eseroč-ka a.s.* (слов. *akciová spoločnosť*, укр. *акціонерне товариство*) — *akciov-ka*, *PIN* — *pin-ko*, *CV* — *céve-čko*, *PC* — *písi-čko*, *USB* (флешка) — *uesbe-čko*, *STV* (Словацьке телебачення) — *estéve-čka*, *BMW* — *béemvé-čko*, *AUDI* (марка машини, від лат. *audi* «слухай» з *audire* «слухати»; переклад прізвища засновника фірми А. Горха, пор. нім. *Horch* «слухай» з *horchen* «слухати») — *audi-na*.

Нові лексикалізовані скорочення можуть слугувати мотивантами для утворення нових назв осіб: *SAS-kár* (прихильник партії «Свобода і солідарність»), *SIS-kár* (працівник Словацької інформаційної служби), *soikár* (працівник Словацької ринкової інспекції), *zuškár* (учень Загальноосвітньої мистецької школи), *kádehák* (прихильник партії «Християнсько-демократичний рух»), *smerák* (прихильник партії «Напряма»), *sietovec* (прихильник партії «Мережа»).

Абрєвіатеми виявляють також здатність формувати повні словотвірні гнізда, зокрема виступати твірними одиницями словотвірних ланцюжків, напр. **SMS**: *esemeska, esemeskár, esemeskovat', preesemeskovat', doesemeskovat', esemesknút', esemeskujúci, esemeskovanie*; **NATO**: *natovec, natovský, proNATO, miniNATO, AntiNATO, NATO skeptik*; **VIP**: *VIP hosť, VIP osobnosť, VIP služba, VIP miesto, VIP zákazník/VIP-zákazník, VIP zóna, VIP salón*.

Спершу невідмінювана абрєвіатема може ввійти до системи слово-зміни, якщо приєднає до себе словотворчий формант і так виникне стилістично маркована абрєвіатема (*pinko*, *dépeháčko/dépeháčka*) або така одиниця стане мотивантом у процесі афіксації та композиції (складання): *PR-agentúra*, *hifi-súprava*.

Численні нові абрєвіатеми увійшли в систему словацької мови як запозичення, мотивованість яких носії мови ніколи й не відчували, бо їхня демотивація сталася не в словацькій мові, а ще у мові-джерелі запозичення, напр. назви відомих торгових марок, фірм, продуктів: *ADIDAS* (*Adolf Dassler*), *Tchibo* (*Tchilling+Bohnen*), *Rowenta* (*Robert Weintraud*), *Milka* (*Milch+Kakao*), *Nutella* (*Nut* «горіх»+ **-ella**) [приклади М. Гавурової — 7].

Абрєвіаційна ремотивація. Деякі загальновідомі і вживані, але за часом появи вже старі абрєвіатеми зазнають ремотивації. Ремотивовані вже й деякі нові абрєвіатеми, що лише доводить їхню стійкість у мовній системі. Може йтися або про ремотивацію спонтанну, напр. абрєвіатему *SOS* сьогоднішня молодь дешифрує не лише як *Save Our Souls* (врятуйте наші душі), а й *Save Our Ship* (врятуйте наш корабель), виникнення цієї абрєвіатеми, як відомо, пов'язане з азбукою Морзе. Ідеться також про цілеспрямовану (свідому) ремотивацію, напр. *SOS* — *Strana občanov Slovenska* (Партія громадян Словаччини), *Dacom* — *dáva komplexnú mobilitu* (забезпечує комплексну мобільність). Цілеспрямована (свідома) ремотивація допомагає що-небудь пропагувати (дивіться попередні приклади) або щось висміювати, пародіювати: *HZDS* — *Horda zbojníkov drancujúcich Slovensko* (Орда розбійників, що розкрадають Словаччину), *FIAT* — *Fakt iba ako trénažér* (Дійсне лише як тренажер [приклади М. Гавурової — 2]).

Нові абрєвіатеми дуже часто є апелятивами або їхніми складниками. У словацькій мові це передусім хремотоніми — логоніми (назви фірм, підприємств, магазинів, готелів, ресторанів) та інституційніми, як *BOPA* — *Boris a Pavol* (Борис і Павел — назва фірми), *P.R.A.* — *Prešovská realitná agentúra* (Пряшівське агентство нерухомості). Мовознавці стверджують, що сучасна тенденція полягає у творенні більшої кількості абрєвіатем пропріального походження [14].

Абрєвіатеми на стилістичному рівні. Словацький учений Й. Містрик у монографії «Стилістика» («Štylistika») (цит. за [12: 98]) пише, що абрєвіатеми з'являються насамперед у фахових та наукових текстах або у прискореному темпі мовлення, а також, що назви не скорочуються у белетристичних текстах. М. Гавурова [8: 206-226] у своїй праці розглядає абрєвіатему як стилістему в науковому тексті, що реалізує функцію пишмності, поняттєвості, фаховості, точності (спроможності утворювати повні термінологічні системи), напр.: *OP* (*Orange Pekoe*) → *FOP* (*Flowery Orange Pekoe*) → *GFOP* (*Golden Flowery Orange Pekoe*) → *TGFOP* (*Tippy Golden Flowery Orange Pekoe*) → *FTGFOP* (*Fine Tippy Golden Flowery Orange Pekoe*) → *SFTGFOP* (*Special Fine Tippy Golden Flowery Orange Pekoe*) та ін. У публіцистичному стилі абрєвіатеми актуалізують та інформативно насичують текст. Низький рівень усталеності абрєвіатеми може призво-

дити до неправильного розшифрування окремих її компонентів. Напр., слов. *SATUR* (*Slovenská agentúra cestovného ruchu* — Словацьке агентство подорожування замість правильного *Slovenská agentúra turizmu/ turistického ruchu* — Словацьке агентство туризму або туристичного руху), *SSSZ* (*Slovenská správa sociálneho poistenia* — Словацьке управління соціального заощадження замість правильного *Slovenská správa sociálneho zabezpečenia* — Словацьке управління соціального забезпечення). Те саме спостерігаємо в офіційно-діловому й художньому стилях: абрєвіатема є в них засобом характеристики доби, соціальної групи або середовища. У розмовному стилі мовлення вона робить текст експресивним. Абрєвіатеми виступають як стилістично немарковані або як марковані одиниці тексту. Як марковані вони виконують стилістичну функцію, тому маємо всі підстави вважати їх стилістамими. Вони виконують роль позначення, але також і виражають експресію, оцінку.

Нові абрєвіатеми з'являються у мобільній та електронній комунікації. Такими є, наприклад, літерні абрєвіатеми: *jj* (jo,jo — так, так), *njn* (no,jo,no — ну так ну), *nvm* (neviem — не знаю), *nvs* (nevieš — не знаєш), *nn/ee* (nie — ні), *nzc* (niet za čo — нема за що), *btd* (bud' taký dobrý — будь ласкавий), *dmnc* (demencia — недоумство, слабоумство). Цей спосіб з професійної та сленгової комунікації, з розмовної мови переходить у мову художніх текстів — у тексти сучасних авторів, засновані на діалогічній мові за посередництва мобільного та електронного зв'язку. Такими є і деякі словацькі переклади сучасних авторів, що пишуть англійською, німецькою та іншими мовами.

У комп'ютерній та мобільній комунікації молодь використовує запозичені з англійської мови абрєвіатеми, що вважаємо стилістично маркованим явищем: *TW* (*by the way* — *timochodom*, укр. *до речі*), *FYI* (*for your information*, укр. *до вашого відомо*), а також словацькі: *PTP* (*posielam ti rusu* — укр. *посилаю тобі поцілунок*). За допомогою таких абрєвіатем можна утворити не лише речення, як-от, напр., *W4U* (*Waiting for you*; слов. *Čakám na teba*, укр. *чекаю на тебе*), але й більші текстові уривки, частини тексту [6]. Дедалі частіше в текстах з'являються комбінації графем, цифр та нескорочених слів — це т. зв. *нумероніми* [12: 20-21]: *RUready 2Cme 4 T* (*Are you ready to call me four times* — слов. *Si pripravený zavolať mi 4-krát?*, укр. *Ти готовий зателефонувати мені 4 рази?*). На думку молодих носіїв мови, це найкращі абрєвіатеми серед усіх інших. Найвні такі нумероніми й на базі словацької мови: *s5* (*spät'* — укр. *назад*), *o5* (*opät'* — укр. *знову*), *5o* (*Peťo* — укр. *Петро*), *2re* (*dvere* — укр. *двері*), *me100* (*mesto* — укр. *місто*). Існують цілі тексти та повідомлення, написані таким способом. Деякі нові абрєвіатеми виникають в електронній комунікації з дуже високою частотою вживання, причому, повні абрєвіаційні мотиванти таких новотворів їхнім користувачам менш відомі або і зовсім невідомі, на відміну від окремих їхніх мотивантів, напр., *doc* (слов. *dokument*, укр. *документ*), *jpg* (англ. *Joint Photographic (Experts) Group*), *bmp* (скорочення для малюнків, сканів, фотографій, слов. *obrázky, skeny a fo-*

tografie, англ. *bitmap*), *xls*, *exe* (скорочення для документів, утворених у конкретній програмі, англ. *eXcel Spreadsheet*), *html*, *www* (англ. *Hypertext Markup Language, World Wide Web*) та ін.

М. Олоштяк [цит. за: 7] згадує і т. зв. текстове (парольне) скорочування (абревіацію), коли з метою економії у письмовій формі скорочується друга частина композита, що є складовою частиною координативної синтагми разом з іншим словом, напр., *dokonalý bi-, tri a multilingvismus* (досконалий бі-, три- та мультилінгвізм), *audio- a videopomůcky* (аудіо- та відеопосібники), *seny jedno- a dvojlůžkových izieb* (ціни одно- і дволіжкових номерів). На нашу думку, термін текстове (парольне) скорочування можна використати і в ширшому розумінні, тобто у випадках, коли доходить до використання нумеронімів у текстових уривках до такої міри, що текст змінює свій вигляд.

Абревіацями і транслатологія. Переклад абревіацем. Словацькі журналісти, що великою мірою представляють абревіацями російської та української мов словацькому середовищу, як показують дослідження, передусім в економічній галузі, не розрізняють російську та українську мови, коли запозичують абревіацями й далі їх адаптують уже до системи словацької мови. Способи запозичування й перекладу на словацьку мову з обох мов поки що однакові. М. Хованець у своїй праці про російські та українські абревіацями [9] стверджує, що російські абревіацями словацькою мовою запозичуються кількома способами: 1) у транслітерованій формі оригінальної одиниці й одночасно з нею наводиться вже розшифрована форма цієї абревіацями (вона перекладена прямими відповідниками окремих її складників); 2) російська абревіацями не має відповідника у словацькій мові, тобто на словацьку мову її перекладають у формі багатослівного словосполучення з його прямими відповідниками; 3) російська абревіацями запозичується в транслітерованій формі, але одночасно з нею запозичується опорний (стрижневий) компонент російської багатослівної назви; 4) російська абревіацями замінюється словацькою, її прямим відповідником, якщо він існує; 5) російська абревіацями перекладається відповідником з англійської мови. З власного досвіду знаємо, що такими ж способами переклад абревіацем здійснюється і з української мови (методика перекладу та сама).

У процесі перекладу російських та українських ініціальних абревіацем на словацьку мову постають також тавтології. Напр., *VTB banka* (*VTB* — рос. *Внешторгбанк*), *agentúra RIA Novosti* (рос. *РИА* — *Российское информационное агентство*) (підкреслені одиниці, що повторюються, тавтологічні, тобто зайві для професіоналів, але для широкого читача, реципієнта, який може не знати базових для цих абревіацем словосполук, вони є не зайвими, а навпаки, потрібними [9: 128]. Якщо абревіацями виступають частинами оказіональних слів (одиниць), у перекладі вони часто становлять лакуни, тобто етнокультурні одиниці, які є майже неперекладними. Їх перекладають методом перифрази, внутрішньотекстових або позатекстових пояснень тощо, але стилістична маркованість

у такий спосіб порушується і в перекладі цієї маркованості не дотримано однаковою мірою.

В оригінальних текстах трапляються також ремотивовані абрєвіатеми, або такі, метою яких є передавання гри, жартівливості, сарказму, тобто посиленого експресивного відтінку. Подібні окаяоналізми вимагають у перекладі такої ж гри, авторської творчості та оригінальності, а отже, їхній переклад спричинює окаяональні, незвичні, неочікувані рішення щодо вживання абрєвіатеми в цільовій мові (у мові перекладу). Аналіз скорочень у праці М. Хованця також показує, що переважно ініціальні абрєвіатеми трапляються в періодичних виданнях з економіки: у російській мові більше, ніж у мові словацькій; натомість у словацькій мові в текстах економічної тематики трапилося більше абрєвіатем, що не були розшифровані, якщо порівнювати їх з текстами неекономічного змісту [Там само: 78, 126].

Висновки. У нових абрєвіааемах словацької мови переважає складова, суцільна та комбінована (складово-суцільна) вимова, що просуває абрєвіатему на рівень повноцінної лексеми, адже т. зв. політерна (звукослава) вимова «перешкоджала» лексикалізації абрєвіатеми. Абрєвіатеми іншомовного походження беруть участь у словотворенні як складники композитів — префіксоіди або твірні основи. Новим явищем є однобуквені компоненти в композитах, що з орфографічного погляду сполучаються з іншим компонентом слова малопоширеним для словацької мови способом — за допомогою дефісу.

У словацькій мові зростає кількість абрєвіативних багатослівних словосполучень з іншомовними компонентами, а також кількість синтагм з абрєвіааемами, причому, та сама абрєвіааема може бути складником тавтологічних, семітавтологічних, багатослівних абрєвіативних та експлікативних синтагм. Абрєвіатеми виступають у парадигматичних — омонімічних, антонімічних, синонімічних та паронімічних — відношеннях. Вони мають словотворчий потенціал і здатні слугувати мотивантами нових дериватів (мотиватів), приєднувати до себе інші словотворчі засоби — дериваційні та граматичні. Нові лексикалізовані скорочення можуть виступати мотивантами нових назв, передусім назв осіб, а також утворювати повні словотвірні гнізда.

Нові абрєвіатеми зазнають процесів демотивації, спонтанної та свідомої ремотивації, можуть утворювати нові термінологічні системи. У словацькій мові абрєвіаційну мотивацію вважають однією з кількох активних мовних моделей. Ці «властивості» теж просувають абрєвіатему на рівень повноцінної лексичної одиниці. Абрєвіатеми зі значенням локативності у словацькій мові не є типовим явищем на відміну від української мови. Проте нові словацькі абрєвіатеми беруть участь у словотворенні логонімів та іституціонімів.

Нові абрєвіатеми виникають у мобільній та електронній комунікації. Такими є, зокрема, літерні (ініціальні) абрєвіатеми. Цей спосіб з професійної та сленгової комунікації, з розмовної мови переходить у мову ху-

дожних текстів. Маємо на увазі тексти сучасних авторів, мова яких заснована на діалогах осіб, що спілкуються за посередництва мобільної та електронної техніки. Це — словацькі переклади сучасних авторів, що пишуть англійською, німецькою та іншими мовами. Дедалі частіше в текстах з'являються комбінації графем, цифр та нескорочених слів, тобто т. зв. нумероніми, що надають текстам нової графічної форми. Отже, завдяки таким інноваційним одиницям є підстави виділяти й текстову (парольну) аббревіацію (скорочування), яка у письмовій формі мови досі не вживалася.

1. *Клименко Н.Ф.* Аббревіатура // Українська мова: Енциклопедія. — К., 2004. — Вид.2-е, випр. і доп. — С. 7.
2. *Клименко Н.Ф.* Аббревіація // Українська мова: Енциклопедія. — К., 2004. — Вид.2-е, випр. і доп. — С. 7.
3. *Клименко Н.Ф.* Акронім // Українська мова: Енциклопедія. — К., 2004. — Вид.2-е, випр. і доп. — С. 13.
4. *Клименко Н.Ф.* Усічення // Українська мова: Енциклопедія. — К., 2004. — Вид.2-е, випр. і доп. — С. 750–751.
5. *Климович С.М.* Структурно-семантичні типи абрoutворень в українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. — Запоріжжя, 2008. — 20 с.
6. *Chovanec M.* Skratky ako odraz sociokultúrnych procesov (rusko-slovenské porovnanie). — Prešov, 2015. — 157 s.
7. *Gavurová M.* Skratka ako lexéma. — Електронний ресурс: <http://www.google.sk/#bav=on.2,or.qf.&fp=4b3352ae64a7a06b&q=skratka+ako+lex%C3%A9ma>
8. *Gavurová M.* Skratka ako lexéma (Abreviačná motivácia v lexike). — Prešov, 2013. — 312 s.
9. *Hrbáček J.* Jazykové skratky v češtině. — Praha, 1979. — 128 s.
10. *Kochová P.* Nové iniciálové zkratky // Neologizmy v dnešní češtině. — Praha, 2005. — S. 242–248.
11. *Kochová P.* Prefixace u nových substantiv // Neologizmy v dnešní češtině. — Praha, 2005. — S. 76–84.
12. *Lančarič D.* Jazykové skratky. — Bratislava, 2008. — 95 s.
13. *Mistrík J.* Štylistika. — Bratislava, 1997. — 598 s.
14. *Ološtiak M.* Aspekty teórie lexikálnej motivácie. — Prešov, 2011. — 339 s.
15. *Slančová D.* Reč authority a lásky: reč učiteľky materskej školy orientovaná na dieťa — opis registra. — Prešov, 1999. — 278 s.

Статтю отримано 06.10.2016

Jarmila Kredátusová

Prešovská univerzita, Prešov

LANGUAGE INNOVATIONS — ABBREVIATEMS IN MODERN SLOVAK LANGUAGE (IN COMPARISON WITH THE UKRAINIAN LANGUAGE)

The article is based on current knowledges about the abbreviations in the Slovak language. New abbreviations in the system of modern Slovak language are considered as well as the relations which they form on its phonetic, morphological, syntactic, lexical, word-formative and stylistic levels. New abbreviations are formed and functioned under rules existing and stable in Slovak language for a long time, in particular, derivative ones. Due to these rules the system of modern Slovak language fairly easily adopts new abbreviations as the lexemes of full value.

In general, Slovak language does not use abbreviation motivation as much as Ukrainian and Russian language, in which the occurrence of abbreviations in both texts and speech is much higher although a tendency to use abbreviations more often becomes evident in Slovak language, too.

New lexicalized abbreviations serve as motivating units of new naming units, especially personal naming units and they form full word-formation nests. They are also resource of word-formation rows. New abbreviations are influenced by the process of demotivation, spontaneous and intentional remotivation and they create complete terminological systems.

New abbreviations are formed in mobile and electronical communication, such as letter abbreviations. This mean of communication shifts from the area of professionalisms and slang, from the area of colloquial to artistic language. This trend can be noticed in the texts of contemporary authors, whose language is based on the dialogues of people, who communicate via mobile and electronical technology. The texts are translations of contemporary authors, who write in English, German and other languages. Various combinations of graphemes, numbers and non-abbreviations, so-called numeronyms, which provide texts with a new design and form, occur in the texts more often. There are reasons to talk about a new text (parole) abbreviation thanks to those innovative units, that have not been used in written form so far.

Keyword: Slovak language, innovation, abbreviation, abbreviate, abbreviation, abbreviative motivation.

Мовна мозаїка

ЗРІКАТИСЯ ІДЕАЛІВ ЧИ ЗРІКАТИСЯ ВІД ІДЕАЛІВ?

В українському вжитку читаємо і чуємо *зрікатися / зрєктися від кого-, чого-небудь*, напр.: *Монахи ...зрікаються від земного і збирають скарби на Небесах* (М. Дочинець); *Король бельгійців Альберт ...підписав акт про зрєчення від престолу на користь свого сина принца Філіпа...* (УНН); *Знесилений боротьбою зі стихією господар, урешті-решт, зрікся від свого вітряка і назавжди покинув його будівлю* (Карта Львова). А чи правильне таке вживання?

Ні, неправильно, бо в сучасній українській літературній мові дієслова *зрікатися / зрєктися* зі значенням «відмовлятися / відмовитися від кого-, чого-небудь; свідомо позбавляти / позбавити себе чогось» поєднуються з родовим безпрійменниковим відмінком іменників, напр.: [Крістабель:] *Ой, мамо, що ти кажеш, бійся Бога! Як можеш ти зрікатися дітей?* (Леся Українка); *Той, хто зрікається рідної мови, часто й не розуміє, що в цьому вже є елемент відступництва, елемент зради* (О. Гончар); *Хто зберіг любов до краю І не зрікся роду, Тільки той віддав всю душу, Все, що зміг, народу* (Олександр Олесь); *Чоловік зрікається великого життя, коли зрікається боротьби!* (О. Кобилянська); *Ні, ніхто не змушував Муся зрікатися своєї віри та свого імені* (С. Тельнюк); *Король Едуард VIII зрікся престолу заради шлюбу з коханою* (Газета по-українськи); *Королева Нідерландів 28 січня оголосила на телебаченні, що зрікається трону на користь свого сина* (Український тиждень).

Уживання дієслів *зрікатися / зрєктися* з іменником у формі родового відмінка та прійменником *від* спричинене впливом російської мови, порівняйте рос.: *Он [Онегин] уезжает, Свое безумство проклинает — И в нем глубоко погружен, От света вновь отрєкся он* (А. Пушкін); *Клянусь любовию моею: Я отрєкся от старой мести, Я отрєкся от гордых дум* (Ю. Лермонтов); *...я отрєкся от всех высоких чувств души, отрєкся от самолюбия, от гордости, любви и чести* (Н. Некрасов).

Отже, в українській мові правильно вживати *зрікатися / зрєктися ідеалів; зрікатися / зрєктися переконань; зрікатися / зрєктися престолу* тощо.

Валентина Фурса